

of documenting war crimes are determined. The essence and main forms of interaction during the pre-trial investigation are defined. It was emphasized that the activities of law enforcement officers should have a specific structure that will vary depending on the specific circumstances present during the investigation of certain criminal offenses.

The systematic and coordinated activity of the employees of the National Police units allows to conduct separate investigative (search) actions quickly and rationally, to obtain a sufficient amount of evidential (orientation) information.

Attention is focused on the need to create an effective modern system of criminalistic support for procedural actions, the organization of pre-trial investigation, and the problematic issue of the use of special knowledge. The degree of awareness of the investigators and employees of the operational units of the National Police regarding the peculiarities of the pandemic (epidemic), the specifics of the pre-trial investigation, the procedure for organizing individual investigative search operations with the participation of participants in the criminal process (suspect, victim, witness) was emphasized.

It was determined that in addition to tactical techniques, investigative tactics also develop tactical recommendations, in this regard, the definition of tactical recommendations during pre-trial investigation in conditions of special legal regimes (epidemic, pandemic) was proposed as a model of investigator behavior during procedural actions, which has tactical, medical and psychological features of its implementation.

The tactical features of carrying out certain procedural actions provided for by the Criminal Procedure Code of Ukraine, which are investigative and cognitive in nature, are characterized. Documenting war crimes requires law enforcement officials to plan their actions fairly clearly, especially at the initial stage of the investigation. Considering this, the development of practical recommendations for the investigative and operational units of the National Police is one of the important directions for achieving the goal of criminal proceedings.

Keywords: *pretrial investigation, criminal offenses, special legal regime, martial law, war crimes, epidemic, pandemic, investigative (search) actions, investigative situation, organization, planning, tactics, preventive measures, epidemiological measures.*

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-178-184

Тарас ВОЛІКОВ[©]

кандидат юридичних наук

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ НОНВЕРБАЛЬНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ У ВОЄННИЙ ЧАС

У статті розглянуто наукові підходи до визначення поняття, мети та завдань нонвербальних слідчих (розшукових) дій, а також особливості проведення огляду та обшуку при розслідуванні злочинів проти власності в умовах воєнного стану. Зосереджено увагу на заходах безпеки учасників проведення таких слідчих (розшукових) дій. Вироблено рекомендації, що полягають у: залученні до огляду та обшуку мінімальної кількості учасників; проведенні огляду у зоні прямої загрози без залучення понятних; максимальному скороченні часу проведення слідчих (розшукових) дій; проведенні фіксації ходу та результатів слідчої (розшукової) дії з використанням дистанційних засобів фото-, відеозйомки.

Ключові слова: *розслідування кримінальних правопорушень, криміналістична тактика, слідчий, воєнний стан, слідчі (розшукові) дії, огляд, обшук, організаційно-тактичне забезпечення.*

Постановка проблеми. У ст. 41 Конституції України зазначається, що «ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним» [1]. Недоторканність приватної власності визнається надзвичайною соціальною цінністю в умовах оновлення нашого суспільства, формування правової,

© Т. Воліков, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2387-1410>

k_ksmp@dduvs.in.ua

демократичної держави. Незважаючи на умови воєнного стану, охорона приватної власності, захист її від злочинних посягань була та залишається одним із найважливіших завдань правоохоронних органів. Економічний стан в країні, рівень достатку населення в умовах воєнного стану, на жаль, не сприяє зменшенню рівня злочинності корисливої направленості. За даними Офісу Генерального прокурора, у 2023 р. вчинено 178 902 кримінальні правопорушення проти власності, з яких повідомлення про підозру отримало 74 624 особи [2]. Наведені статистичні дані свідчать, що 59 % кримінальних правопорушень залишаються нерозкритими, що не повною мірою задовольняє практиці протидії злочинності.

Причини низької ефективності розслідування є різноплановим і мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. До таких чинників належать: застосування злочинцями новітніх способів заволодіння майном; обрання часу вчинення правопорушень, що не сприяє встановленню свідків і очевидців; несвоєчасне оповіщення поліції про вчинений злочин, що унеможливує застосування методики розслідування злочинів по «гарячих» слідах; велика завантаженість слідчих та інших підрозділів поліції, задіяних на розслідуванні воєнних злочинів, що обумовлює віднесення розслідування злочинів проти власності на другий план. Однією з причин є також недостатня кількість науково обґрунтованих рекомендацій щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Організаційним і тактичним проблемам проведення слідчих (розшукових) дій присвячено праці багатьох вітчизняних вчених у галузі криміналістики, таких як: В. Бахін, А. Волобуєв, М. Єфімов, В. Журавель, А. Іщенко, І. Когутич, В. Коновалова, В. Кузьмічов, В. Лисенко, В. Лукашевич, Є. Лук'янчиков, О. Одерій, І. Пиріг, В. Плетенець, О. Пчеліна, М. Салтевський, Р. Степанюк, В. Стратонов, В. Тіщенко, М. Цуцкірідзе, К. Чаплинський, С. Чернявський, Ю. Черноус, В. Шевчук, В. Шепітько, Б. Щур, В. Юсупов та ін. Наукові здобутки названих вчених зробили значний внесок у вирішення проблем криміналістичної тактики, однак особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кримінальних правопорушень проти власності у сучасних умовах воєнного стану ними розглянуто не у повному обсязі, що вимагає подальшої розробки зазначеного наукового напрямку.

Метою статті є розробка організаційних і тактичних прийомів проведення нонвербальних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів проти власності у воєнний час.

Вклад основного матеріалу. Однією з найбільш важливих слідчих (розшукових) дій, метою яких є отримання доказової інформації, є огляд. Процесуальний порядок проведення огляду регламентовано ст. 237 КПК України, згідно з якою «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів» [3]. Із-поміж інших видів огляду найбільш інформативним є огляд місця події, під яким розуміють слідчу (розшукову) дію, метою якої є дослідження матеріальної обстановки місця події шляхом безпосереднього особистого її сприйняття слідчим та іншими учасниками огляду для виявлення, фіксації та вилучення різних слідів кримінального правопорушення й інших речових доказів, з'ясування механізму події та інших обставин, що мають значення для кримінального провадження [4, с. 5; 5, с. 28; 6, с. 124]. Огляд місця події є єдиною слідчою (розшуковою) дією, проведення якої у невідкладних випадках дозволяється до внесення відомостей до ЄРДР (ст. 214 КПК України). Як зазначає М. Панов, сутність огляду полягає в тому, що слідчий за допомогою органів відчуття переконається в існуванні та характері фактів, що мають доказове значення. Огляд є процесуальною дією, під час якої слідчий за участю вказаних у законі осіб виявляє, безпосередньо сприймає, досліджує, оцінює і фіксує стан, властивості та ознаки матеріальних об'єктів з метою виявлення фактичних даних, що мають значення для встановлення істини у справі [7, с. 88]. Огляд місця події – це, як правило, першочергова слідча (розшукова) дія, найближча за простором та часом, коли слідчий стикається з подією правопорушення; вона може займати багато часу, є найбільш трудомісткою та продуктивною, оскільки дозволяє встановити великий обсяг доказової інформації щодо всіх елементів предмета доказування, але водночас є найбільш складною, тому що потребує застосування низки тактичних засобів та прийомів криміналістичної техніки [4, с. 6]. Проте, як свідчить

практика, при огляді місця події слідчі допускають найбільшу кількість помилок, що призводить до збільшення строків розслідування або нерозкриття правопорушення взагалі.

Метою огляду місця події є «а) виявлення слідів злочину і речових доказів; б) з'ясування обставин події; в) висунення версій про подію злочину та його учасників; г) отримання даних про осіб, які могли сприймати вчинення злочину, з метою організації оперативно-розшукових заходів і слідчих дій» [7, с. 89]. Дещо розширено визначає завдання огляду К. Чаплинський: з'ясування, вивчення та фіксація обстановки й інших обставин, що мають значення для кримінального провадження; встановлення механізму та відновлення картини злочинної події; виявлення, вилучення, фіксація, дослідження й оцінка слідів правопорушення та інших речових доказів; з'ясування характеру впливу особи, яка учинила правопорушення, на навколишнє середовище; виявлення, встановлення та затримання особи, яка вчинила правопорушення; встановлення кількості злочинців, часу перебування на місці подій, способу прибуття та відходу з місця події; встановлення свідків, очевидців, мотивів учиненого злочину; виявлення обставин, що перешкоджали або сприяли вчиненню правопорушення; виявлення негативних обставин; отримання необхідної доказової інформації для висунення слідчих версій щодо події злочину, механізму вчинення та учасників; одержання вихідних даних для організації подальших слідчих (розшукових) дій, направлених на розшук та затримання злочинців по «гарячих» слідах, виявлення викраденого майна; перевірка відомостей, отриманих оперативним шляхом, тощо [8, с. 54].

Об'єктами огляду при розслідуванні злочинів проти власності можуть бути: приміщення (квартира, будинок садибного типу, дача, складське приміщення, офіс фірми чи підприємства; майстерня, гараж, підвал тощо); ділянка місцевості; знаряддя вчинення злочину; службова документація (при привласненні, розтраті майна або заволодінні ним шляхом зловживання службовим становищем); підроблені документи та засоби комп'ютерної техніки (при вчиненні шахрайства) тощо. Організація і тактика проведення огляду в умовах воєнного стану, на нашу думку, залежить від місця розташування об'єктів огляду відносно місця проведення воєнних дій. На жаль, сьогодні в Україні небезпечних місць немає, але, на нашу думку, умовно можна розрізнити за зонами небезпеки територію, що знаходиться під обстрілом ствольної артилерії, та зону, по якій можливо завдати удару з використанням ракетної техніки (зона непрямої загрози). Зрозуміло, що у зоні безпосереднього зіткнення жодних слідчих (розшукових) дій проводитися не може.

Погоджуємося з думкою І. Пирога, що «специфіка огляду в умовах воєнного стану полягає в тому, що його учасникам потрібно дотримуватись заходів безпеки, оскільки ситуація у безпосередній близькості до військових дій, а також при оголошенні тривоги може у будь-який час змінитись на небезпечну для життя. Тому, криміналістичні рекомендації щодо невідкладності проведення огляду потрібно застосовувати, зважаючи на обстановку, що склалась на даний момент» [9, с. 350]. Засобами індивідуальної безпеки учасників слідчо-оперативної групи потрібно забезпечити ще на підготовчому етапі огляду місця події [10, с. 253]. Учасники огляду, крім індивідуального захисту: рукавички, дихальні маски, спецодяг тощо, забезпечуються засобами балістичного захисту: шоломи, бронежилети тощо.

При проведенні огляду у зоні непрямої загрози виникає питання щодо можливості проведення огляду під час оголошення повітряної тривоги. На нашу думку, його потрібно проводити у повному обсязі з дотриманням заходів безпеки. У разі відмови понять від участі в огляді у зв'язку з потенційною небезпекою для їхнього життя та здоров'я потрібно користуватися нормами ст. 615 КПК України [3].

Опитування працівників поліції засвідчило, що при проведенні огляду у зоні прямої загрози потрібно дотримуватись таких тактичних рекомендацій:

- обов'язкове дотримання учасниками заходів безпеки від кульового або осколкового ураження (шолом, бронежилет);
- залучення до огляду мінімальної кількості учасників (слідчий, оперуповноважений, спеціаліст-криміналіст);
- проведення огляду без залучення понять (згідно зі ст. 615 КПК України);
- максимальне скорочення часу проведення слідчої (розшукової) дії з вилученням максимальної кількості об'єктів із можливим їх повторним оглядом у небезпечному місці;

– для забезпечення безпеки та запобігання можливим руйнуванням приміщень при влучанні босприпасів надавати перевагу використанню дистанційних засобів фото-, відеозйомки, особливо всередині масивних ангарів, сховищ тощо [6].

Іншою нонвербальною слідчою (розшуковою) дією, що має суттєве значення при розслідуванні злочинів проти власності, є обшук. Відповідно до ст. 234 КПК України обшук проводиться з метою «виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб» [3]. Зі змісту цієї статті зрозуміло, що мета обшуку є дещо ширшою, ніж огляду, та полягає не тільки у виявленні та фіксації відомостей про обставини події, а і у відшуванні об'єктів, що мають значення для кримінального провадження. Головна відмінність обшуку від інших слідчих (розшукових) дій, на думку більшості науковців, полягає в його пошуковому та примусовому характері [11, с. 347; 8, с. 246]. Як інші ознаки можна зазначити також: конкретність об'єктів пошуку; належність об'єктів, де проводиться обшук (квартири, приміщення, споруди тощо) певних особам, організаціям або підприємствам.

Метою обшуку є виявлення та вилучення як знарядь кримінального правопорушення, речей та цінностей, нажитих злочинним шляхом, так і будь-яких інших документів або предметів, що мають значення для кримінального провадження [12, с. 32]. Завданнями обшуку К. Чаплинський вважає виявлення та вилучення: знарядь злочину (зброя, відмички, знаряддя зламу та інструменти тощо); предметів зі слідами або тих, що є результатом злочинної діяльності (підроблені документи, фальшиві гроші тощо); предметів та цінностей, здобутих злочинним шляхом; документів, що мають значення для кримінального провадження або характеризують особу злочинця (фотознімки, відеозаписи, щоденники, листи, записні книжки тощо); об'єктів, що використовувалися для реалізації злочинного задуму (транспортні засоби); об'єктів, вилучених із цивільного обороту, заборонених для використання або таких, що потребують спеціального дозволу, незалежно від того, стосуються вони справи чи ні (вогнепальна та холодна зброя, вибухові, радіоактивні або отруйні речовини, наркотичні або психотропні засоби тощо); майна для забезпечення відшкодування заподіяних збитків або в цілях можливої конфіскації; інших об'єктів, що мають значення для кримінального провадження. Крім того, завданням обшуку є виявлення: осіб, які знаходяться у розшуку та переховуються від слідства і суду чи втекли з-під варти, місць позбавлення волі; трупів та їхніх частин; тварин, що використовувалися як засоби або знаряддя учинення злочину [8, с. 74-75].

Організаційно-тактичні особливості проведення обшуку при розслідуванні злочинів проти власності у частині дотримання заходів безпеки залежно від зони небезпеки є аналогічними тим, що застосовуються при огляді.

Певні особливості мають обшуки, пов'язані з вилученням комп'ютерної техніки. Така техніка досить часто є засобом вчинення шахрайства. При цьому можуть бути вилучені: системні блоки комп'ютера зі встановленими на них жорсткими дисками (при цьому не рекомендовано їх вилучати окремо від системного блоку); ноутбуки; планшети; принтери, що мають карти пам'яті; інші компоненти комп'ютера; переносні носії інформації: карти пам'яті, карт-рідери, флеш-картки, магнітні диски тощо. Від кількості носіїв інформації, що вилучаються, та якості останньої залежить повнота доказової бази, оскільки вилучені об'єкти у подальшому будуть об'єктами експертного дослідження. Зважаючи на широке використання засобів мобільного зв'язку та можливості мобільних телефонів зі збирання, зберігання й обробки інформації, можна погодитися з думкою Б. Теплицького щодо необхідності вилучення мобільних засобів комп'ютерної техніки із функцією телефону. Сучасний мобільний телефон, окрім здійснення та отримання дзвінків, об'єднує багато різноманітних функцій, серед яких: записна книжка; адресна та телефонна книги; щоденник зі списком справ; фотоапарат та відеокамера з можливістю збереження зафіксованої інформації; програвач мультимедіа тощо. Усі вищепераховані дані можуть містити орієнтуючу або доказову інформацію, відображену у цифрових слідах, що підлягає аналізу за наявності відповідного інструментарію [13, с. 251]. Вилучені під час обшуку мобільні телефони можуть бути оглянуті окремо або направлені на експертизу.

У правоохоронній практиці в період воєнного стану траплялися випадки, коли при дослідженні інформації, що зберігалась на комп'ютері або телефоні шахрая,

виявлялася така, що свідчила про причетність його до вчинення інших злочинів, зокрема проти основ національної безпеки (державна зрада, колабораційна діяльність, пособництво державі-агресору тощо).

Значення обшуків у розслідуванні кримінальних правопорушень обумовлюється тим, що часто їх результати містять початкові відомості, що доводять причетність певних осіб до злочинної діяльності та можуть бути основою планування розслідування та висування криміналістичних версій. Крім того, усі виявлені під час обшуків матеріальні сліди злочину співставляються з інформацією, що отримана під час проведення оглядів. Тому виявлення зв'язків між предметами, що вилучені під час проведення обшуків, дозволяє пов'язати їх із конкретною особою, можливо, членом злочинної групи або її лідером, та довести її причетність до протиправної діяльності [14, с. 132; 15, с. 126].

Висновки. Отже, нами розглянуто особливості проведення невербальних слідчих (розшукових) дій, а саме огляду та обшуку, при розслідуванні злочинів проти власності, вчинених в умовах воєнного стану. Проведення зазначених слідчих (розшукових) дій має свої особливості, обумовлені небезпекою, що може при цьому виникнути, а тому передбачає: дотримання учасниками заходів безпеки від кульового або осколкового ураження; залучення до огляду мінімальної кількості учасників; проведення огляду без залучення понять; максимальне скорочення часу проведення слідчої (розшукової) дії; проведення фіксації ходу та результатів слідчої (розшукової) дії з використанням дистанційних засобів фото-, відеозйомки.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посібник / за ред. Н. І. Клименко. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 216 с.
5. Макаренко Є. І., Негодченко О. В., Тертишник В. М. Огляд місця події : навч. посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. юрид. ін-т МВС України, 2001. 156 с.
6. Чаплинский К. О., Лускатов О. В., Пиріг І. В., Плетенець В. М., Чаплинская Ю. А. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
7. Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін. Настільна книга слідчого : наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Вид. дім «Ін Юре», 2007. 728 с.
8. Чаплинский К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 308 с.
9. Пиріг І. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, учинених в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спец. вип. № 2(121). С. 348–353.
10. Пчеліна О., Фоміна Т. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2(123). С. 251–259.
11. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. Київ : Кондор, 2005. 588 с.
12. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів : наук.-практ. посібник. Київ : Атіка, 2009. 64 с.
13. Теплицький Б. Б. Особливості застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку. *Юридична наука*. 2020. № 6(108). С. 248–255.
14. Єфімов М. М., Павлова Н. В., Чучко С. В. Методика розслідування шахрайств, пов'язаних з купівлею-продажем товарів через мережу «Інтернет»: теоретичні та праксеологічні засади. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 200 с.
15. Чаплинский К. О. Організація і тактика слідчих дій при розслідуванні злочинів, учинених організованими злочинними угрупованнями : монографія. Дніпропетровськ : Юрид. акад. М-ва внутр. справ, 2004. 192 с.

Надійшла до редакції 14.12.2023

References

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 [The Constitution of Ukraine dated 06.28.1996]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>. [in Ukr.].
2. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [About registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation]. *Ofis Heneralnoho prokurora*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yikh-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedural Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].
4. Ohliad mistisia podii pry rozsliduvanni okremykh vydiv zlochyniv [Inspection of the scene during the investigation of certain types of crimes] : nauk.-prakt. posibnyk / za red. N. I. Klymenko. Kyiv : Yurinkom Inter, 2005. 216 p. [in Ukr.].
5. Makarenko, Ye. I., Nehodchenko, O. V., Tertyshnyk, V. M. (2001) Ohliad mistisia podii [Survey of the scene of the event] : navch. posibnyk. Dnipropetrovsk : Dniprop. yuryd. in-t MVS Ukrainy. 156 p. [in Ukr.].
6. Chaplynskyi, K. O., Luskatov, O. V., Pyrih, I. V., Pletenets, V. M., Chaplynska, Yu. A. (2017) Kryminalistyka [Forensics] : pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. 2-e vyd., pererob. i dop. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD. 480 p. [in Ukr.].
7. Panov, M. I. , Shepitko, V. Yu., Konovalova, V. O. ta in. (2007) Nastilna knyha slidchoho [The investigator's desk book] : nauk.-prakt. vydannia dlia slidchykh i diznavachiv. 2-e vyd., pererob. i dop. Kyiv : Vyd. dim «In Yure». 728 p. [in Ukr.].
8. Chaplynskyi, K. O. (2006) Takyka provedennia okremykh slidchykh dii [Tactics of individual investigative actions] : monohrafiia. Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. 308 p. [in Ukr.].
9. Pyrih, I. V. (2022) Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv, uchynenykh v umovakh voiennoho stanu [The use of special knowledge in the investigation of crimes committed under martial law]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Spets. vyp. № 2(121), pp. 348–353. [in Ukr.].
10. Pchelina, O., Fomina, T. (2023) Osoblyvosti provedennia ohliadu mistisia podii pid chas dosudovoho rozsliduvannia zlochyniv, poviazanykh zi zbroinoiu ahresiieiu proty Ukrainy [Peculiarities of conducting an inspection of the scene during the pre-trial investigation of crimes related to armed aggression against Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2(123), pp. 251–259. [in Ukr.].
11. Salteviskyi, M. V. (2005) Kryminalistyka (u suchasnomu vyhliadi) [Criminalistics (in its modern form)] : pidruch. Kyiv : Kondor. 588 p. [in Ukr.].
12. Stakhivskyi, S. M. (2009) Slidchi dii yak osnovni zasoby zbyrannia dokaziv [Investigative actions as the main means of gathering evidence] : nauk.-prakt. posibnyk. Kyiv : Atika. 64 p. [in Ukr.].
13. Teplytskyi, B. B. (2020) Osoblyvosti zastosuvannia tekhniko-kryminalistychnykh zasobiv pry provedenni okremykh slidchykh (rozshukovykh) dii pid chas rozsliduvannia zlochyniv u sferi vykorystannia elektronno-obchysliuvalnykh mashyn (kompiuteriv), system ta kompiuternykh merezh i merezh elektrozv'iazku [Peculiarities of the use of technical and forensic means when conducting separate investigative (search) actions during the investigation of crimes in the field of the use of electronic computing machines (computers), systems and computer networks and telecommunication networks]. *Yurydychna nauka*. № 6(108), pp. 248–255. [in Ukr.].
14. Iefimov, M. M., Pavlova, N. V., Chuchko, S. V. (2022) Metodyka rozsliduvannia shakhraistv, poviazanykh z kupivleiu-prodazhem tovariv cherez merezhu «Internet»: teoretychni ta prakseolohichni zasady [The method of investigating fraud related to the purchase and sale of goods through the Internet network: theoretical and praxeological principles]. Odesa : Vydavnychi dim «Helvetyka». 200 p. [in Ukr.].
15. Chaplynskyi, K. O. (2004) Orhanizatsiia i takyka slidchykh dii pry rozsliduvanni zlochyniv, uchynenykh orhanizovanyimi zlochynnymi uhrupovanniamy [Organization and tactics of investigative actions in the investigation of crimes committed by organized criminal groups] : monohrafiia. Dnipropetrovsk : Yuryd. akad. M-va vnutr. sprav. 192 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Taras Volikov. Organization and tactics of conducting non-verbal investigative (search) actions during the investigation of crimes against property during wartime. The article examines scientific approaches to defining the concept, purpose, and tasks of nonverbal investigative (research) actions. Peculiarities of inspection and search during the investigation of crimes against property under martial law are considered. Attention is focused on the fact that the specificity of the inspection and search in the conditions of martial law is the need for the participants of the specified investigative (search) actions to observe security measures, since the situation in the immediate vicinity of military operations, as well as when an alarm is declared, can change at any time to life-threatening.

Recommendations for inspection and search in the zone of immediate threat have been developed, namely: mandatory observance by participants of safety measures against bullet or shrapnel

damage (helmet, body armor); involvement of a minimum number of participants in the review (investigator, operational officer, forensic specialist); conducting an inspection without the involvement of witnesses in compliance with Art. 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine; the maximum reduction of the time of the investigative (search) action with the removal of the maximum number of objects with the possible re-examination of them in a dangerous place; to ensure safety and prevent possible destruction of premises when ammunition is hit, give preference to the use of remote means of photo and video recording, especially inside massive hangars and storage facilities.

Keywords: *investigation of criminal offenses, forensic tactics, investigator, martial law, investigative (search) actions, review, search, organizational and tactical support.*

УДК 343.137.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-184-193

Марина ДЕДУРА ©

кандидат юридичних наук

(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна)

УКЛАДЕННЯ УГОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАКТИКА ЄСПЛ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ

Проаналізовано статистичні дані щодо укладення угод у кримінальному провадженні і затвердження їх вироком суду. Детально розглянуто судові рішення національних судів і рішення ЄСПЛ щодо затвердження судами угоди про визнання винуватості з однією особою і її вплив на дію презумпції невинуватості стосовно інших співучасників. Було проаналізовано такі рішення ЄСПЛ, як «Navalnyy and Ofitserov v. Russia» і «Mucha v. Slovakia». Надано науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення національної правозастосовної практики з метою захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, які укладають угоди.

Ключові слова: *презумпція невинуватості, співучасть, укладення угоди, угода про визнання винуватості, угода про примирення, вирок суду на підставі угоди.*

Постановка проблеми. У попередніх дослідженнях нами обстоювалася думка, що конвенційність слід розглядати як критерій диференціації кримінальної процесуальної форми, а також як критерій для здійснення провадження у певній формі, здійснення процесуальних дій у певний спосіб. При цьому можна виділити конвенційні процедури у формі домовленостей та у формі надання учасником кримінального провадження згоди. До процедур у формі домовленостей було віднесено такі: 1) домовленості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) на здійснення конвенційних процедур кримінального провадження; 2) домовленості між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) на здійснення конвенційних процедур кримінального провадження [1, с. 394]. Такими домовленостями є укладення угод – про визнання винуватості та про примирення. У межах цього дослідження пропонуємо більш детально зупинитися саме на процесі укладення угод у кримінальному провадженні і проблемних аспектах, що виявлені правозастосовною практикою.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Конвенційні процедури на сьогодні ще не були предметом окремого наукового дослідження. Водночас дотичні до цієї тематики питання неодноразово ставали предметом наукового пошуку як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, В. Трофименко дослідив конвенційні процедури в аспекті диференціації кримінальної процесуальної форми [2]. М. Сіроткіна присвятила свою дисертаційну роботу вивченню теорії та практики реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України. Авторка дослідила процес укладення угод в аспекті аналізу процесуальних механізмів реалізації права на компроміс у кримінальному судочинстві [3]. Щодо наукового пошуку

© М. Демура, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5637-3290>

tlepova.demura.marina@gmail.com